Økonomisk Råd

Policy Brief 2022:1

Konjunktursituationen

Stigende priser og dæmpet vækst

Ruslands invasion af Ukraine i februar og de internationale sanktioner mod Rusland har på kort tid destabiliseret verdensøkonomien. Handelsstrømme er blevet afbrudt, både som følge af sanktioner og firmaer, der har trukket sig fra handel med Rusland. Med udsigt til store forstyrrelser af energiforsyningen og fødevareproduktionen er råvarepriserne steget betydeligt med negative konsekvenser for virksomheder og forbrugere. Samtidig får øget usikkerhed tilliden til at faldet til skade for forbrugernes købelyst og virksomhedernes investeringsplaner. De økonomiske og finansielle konsekvenser af krigen kan derfor blive omfattende. OECD forventer, at væksten i Europa bliver 1,4 pct. lavere som følge af krigen i Ukraine, og at inflationen vil øges med 2 pct. som direkte følge af stigende råvarepriser.[i]

Særligt europæisk økonomi er påvirket, men der er ikke noget land i verden, der vil forblive upåvirket af den nye situation, og det gælder også Grønland. I Økonomisk Råds rapport fra september blev der forventet en vækst på 2,5 pct. i 2022. I den foreløbige konjunkturvurdering i dette *Policy Brief* er vækstskønnet dæmpet til 1,8 pct. i år og 1,3 pct. i 2023, se figur 1.

Figur 1. Vækst i Grønlands bruttonationalprodukt, 2005-2023

Note: Væksten er opgjort i 2010-priser, kædede værdier. Data for 2019-2020 er foreløbige nationalregnskabstal, mens 2021-2023 er baseret på Økonomisk Råds foreløbige konjunkturvurdering.
Kilde: Grønlands Statistik og Økonomisk Råd.

Stigende råvarepriser

Energipriserne er steget i det seneste år i takt med genopretningen af verdenøkonomien efter tilbageslaget i 2020. Krigen i Ukraine har ført til markante prisstigninger på gas og olie, da Rusland står for omkring 11 pct. af den globale olieproduktion. Prisen på en tønde Brent olie oversteg i marts 2022 for første gang 100 dollar siden september 2014, jf. figur 1. Futuresprisen på olie indikerer, at energipriserne vil falde lidt tilbage i løbet af året, men den forbliver på et højt niveau omkring 90-110 dollar pr. tønde i 2020 og 2023. I futures-markedet kan risikoen for en fuld afbrydelse af olie- og gasforsyninger fra Rusland blive tillagt en vis sandsynlighed.

Figur 2. Olieprisen er steget betydeligt og ventes at forblive på højt niveau

Anm.: Olieprisern er prisen på en tønde brentolie.
Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Der har også været betydelige stigninger i priserne på en række råvarer og fødevarer, hvor Rusland og Ukraine står for en stor del af verdens produktion. De kraftige prisstigninger på en række råvarer påvirker forbrugerpriser både direkte via højere priser på energiprodukter og indirekte via højere omkostninger hos virksomhederne og dermed højere priser på andre varer.

De stigende oliepriser vil her i landet betyde højere importpriser. I årene 2011 til 2013, hvor olieprisen også lå over 100 dollar pr. tønde, var importværdien af brændstoffer omkring 1,1 til 1,3 mia.kr. Til sammenligning var importværdien mellem 400 og 900 mio.kr. i årene 2015 og 2019. Stigningen i olieprisen vil altså medføre en betydelig ekstra udgift for Grønland i det omfang, der ikke er indgået prissikringsaftaler for leverancer af olie og brændstoffer. Det er Polaroil, der har forsyningspligt til levering af diesel- og olieprodukter via servicekontrakten til Grønland. Aktuelt (april 2022) er priserne på diesel, benzin og olieprodukter uændret trods den højere verdensmarkedspris på råolie. Gennemslaget på forbrugerpriserne er derfor umiddelbart mindre i Grønland end i mange andre lande. På visse områder mærkes prisstigningerne dog allerede tydeligt, blandt andet via stigende fragtomkostninger og stigende omkostninger på olieprodukter udenfor servicekontrakten, bl.a. til trawlere, miner mv. Det er således ikke muligt fuldt at skærme Grønland fra højere energipriser i de kommende år. Det må også forventes stigende importpriser på fødevarer, som vil slå igennem på forbrugerpriser og reducere familiernes købekraft. I februar 2022 har

fødevarepriserne steget med mere end 5 pct. i de fleste OECD-lande i forhold til 2021, og presset på fødevarepriserne synes klart at være taget til i marts og april.[ii]

Forbrugerpriserne her i landet har holdt sig relativt i ro i en længere årrække. De seneste 5 år er forbrugerpriserne i gennemsnit steget mindre end 1 pct. om året, bl.a. som følge af meget lave prisstigninger – og perioder med prisfald – på udgifter til bolig, boligudstyr og telekommunikation. I husholdningernes budget vejer disse udgiftsposter meget tungt. Udgifter til fødevarer og transport fylder ca. 30 pct. af den gennemsnitlige husstands budget, og selv med begrænset prisgennemslag på transportudgifter kan forbrugerpriserne stige til et niveau omkring 2 pct. i år som direkte effekt af stigende internationale priser på især fødevarer.[iii] Der er særlig stor usikkerhed til inflationen, som både afhænger af udviklingen i krisen og gennemslaget af internationale priser på den hjemlige økonomi, og om prisstigningerne er midlertidige eller mere varige. Højere producentpriser vil med tiden blive væltet over på forbrugerne, men timingen afhænger af mange forhold, bl.a. konkurrencesituationen, prissikringsaftaler mv. Økonomisk Råd sætter i rapporten i september 2022 særlig fokus på inflation.

Afdæmpning på toppen af en højkonjunktur

Grønland befinder sig aktuelt i en højkonjunktur med fuld udnyttelse af landets produktionskapacitet og stort behov for at tiltrække udenlandsk arbejdskraft og ressourcer. De negative følgevirkninger af krigen i Ukraine ventes at ville afdæmpe væksten mellem ¼ og ½ pct. i 2022 og 2023. Det vil især ske via prisstigninger på olieprodukter og importede fødevarer, som vil udhule købekraften og bl.a. lægge en dæmper på det private forbrug.

Væksten fik en lille opbremsning i 2020, men landet kom langt bedre gennem covid-19 pandemien end de fleste andre lande. Pandemiens negative konsekvenser var særligt koncentreret om turist- og rejseerhvervene. Der var fortsat fremgang i beskæftigelsen i 2021, bedømt ud fra antallet af registrerede arbejdssøgende, se figur 3. Væksten fortsatte inden for bygge- og anlægsområdet og privatforbruget blev understøttet af fremgangen i indkomsterne.

Figur 3. Antal registredede arbejdssøgende, 2017-2022

Anm.: Seneste observation er marts 2022.
Kilde: Grønlands Statistik.

Fangsterne i fiskeriet ser foreløbig ud til at være toppet efter en årrække med fremgang. I de første tre kvartaler af 2021 var fangstmængden af rejer i grønlandske farvande ca. 10 pct. mindre end samme periode 2020. Lokale forhold kan påvirke fangstmængden, og den biologiske rådgivning peger isoleret set ikke på behov for mindre fiskeritryk i det havgående rejefiskeri. Kvoterne har i flere år afspejlet den biologiske rådgivning, og rejefiskeriet er ligesom de havgående hellefiskeri MSC-certificeret som bæredygtigt.

Krigen i Ukraine og sanktionerne mod Rusland kan også påvirke fiskeriets afsætningsmuligheder, også selvom fødevare ikke er underlagt sanktioner. Rusland er blandt de større aftagerlande for grønlandske fiskeprodukter, og den delvise udelukkelse af Rusland fra de internationale finansielle marked og betalingssystemer vanskeliggør samhandlen. Omkring 14 pct. af eksporten af fisk og skaldyr ender i Rusland, og det kan være svært hurtigt at erstatte det med andre eksportmarkeder. Hvis samhandlen umuliggøres kan det være nødvendigt i en overgangsperiode at sælge fiskeprodukterne til lavere pris på andre markeder.

Prisudviklingen på fisk og skaldyr har været svagt faldende igennem 2021, bedømt ud fra statistikken for de gennemsnitlige kilopriser for udvalgte fiskeprodukter. Det har trukket i retning af mindre fortjeneste for rederierne og en indkomsttilbagegang for mange beskæftigede i fiskeriet.

Den fremadrettede prisudvikling er altid forbundet med usikkerhed, men tendensen til stigende globale fødevarepriser må formodes at smitte af på fiskeriet. De internationale fødevarepriser er tæt forbundne, og stigende priser på én type fødevare medfører som regel stigende priser på andre fødevarer. FAO melder i marts 2022 om de højeste fødevarepriser nogensiden og advarer mod egentlig fødevarekrisen i år.[iv] Det peger mod stigende priser på fisk og skaldyr i løbet af 2022 og ind i 2023. Da fiskeprodukter samtidig er den dominerende eksportvare vil stigende eksportpriser i nogen grad kunne modvirke de stigende importpriser. Opadgående priser på fisk og skaldyr er nødvendige for at undgå forringelse af bytteforholdet i udenrigshandlen (dvs. udviklingen i eksportpriser minus importpriser), og dermed nødvendige for at begrænse velstandtabet af dyrere import.

Væksten i 2022 ventes at blive i underkanten af 2 pct. Turismen kan i stor omfang vende tilbage som følge af vaccineudrulningen både i her i landetog omverdenen, selvom usikkerhed knyttet til krigen i Ukraine og inflationens udhulning af købekraft kan holde turiststrømme tilbage. De foreløbige tal for udenlandske overnatninger tyder dog på øget udenlandsk interesse, se figur 4. Noget af fremgangen i de udenlandske overnatninger i sidste del af 2021 kan hænge sammen med tilrejsende arbejdskraft.

Figur 4. Antal hotelovernatninger, 2017-2022

Kilde: Grønlands Statistik.

Bygge- og anlægsaktiviteten ventes at forblive meget høj i år og ind i 2023, hvor aktiviteter i tilknytning til lufthavnsbyggerierne vil fylde meget. Væksten ventes at blive knap 1½ pct. i 2023, se tabel 1. Arbejdsmarkedet vil derfor fortsat være karakteriseret ved høj beskæftigelse, mangel på kvalificeret arbejdskraft og stigende vanskeligheder ved at rekruttere både indenlandsk og tilkaldt arbejdskraft. Med betydeligt pres på arbejdsmarkedet er der udsigt til øget lønpres. De stigende priser trækker også i retning af øget lønpres for at undgå et fald i lønmodtagernes realindkomster. Det spiller også ind på lønpresset, at lønstigningerne i udlandet er taget til. I Danmark er lønstigningerne på det private arbejdsmarked taget til fra et leje omkring 2,5 pct. i årene før pandeminen til 3,2 pct. i 4. kvartal 2021. De danske lønstigninger er særligt store i byggeriet, hvor der er udbredt mangel på arbejdskraft.

Både på kort og længere sigt er arbejdskraftproblemet vigtigt at få håndteret. Allerede i dag er der ikke arbejdsløse personer i landet med en erhvervskompetencegivende uddannelse, og afhængigheden af tilrejsende udenlandsk arbejdskraft vil stige yderligere i de kommende år. De strukturelle udfordringer på arbejdsmarkedet består især i at få styrket kompetencerne blandt personer uden uddannelse efter folkeskolen og få styrket uddannelsesniveauet.

Tabel 1. Forsyningsbalancen, årlig realvækst i pct.

	Andel af BNP i 2019	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
							Prognose		
Privat forbrug	35,0	1,5	0,9	1,5	-0,1	1,6	1,5	0,2	0,3
Offentligt forbrug	43,8	1,8	1,7	3,0	4,4	-2,1	0,4	0,4	0,4
Bruttoinvesteringer	31,3	10,9	-4,1	-6,9	53,3	5,9	3,3	5,2	-1,4
Eksport af varer og tjenester	41,1	15,2	-3,8	3,6	-10,4	-6,2	1,5	2,0	2,0
Endelig anvendelse i alt	151,2	5,9	-1,4	1,7	6,8	-0,7	1,6	1,8	0,3
Import af varer og tjenester	51,2	11,0	-3,5	2,4	14,5	-2,8	2,5	2,0	-1,5
Bruttonationalprodukt	100,0	4,7	0,1	0,6	2,3	0,4	1,1	1,8	1,3

Note: 2016-2018 er endelige tal; 2019-20 er foreløbige tal; 2021-23 er Økonomisk Råds foreløbige skøn.
Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger.

Økonomisk Råd udarbejder årligt en konjunkturprognose. Den seneste prognose fra september 2021 dækkede perioden 2020 til 2022. Dette Policy Brief følger derfor op på sidste års prognose og er udvidet med en første prognose for 2023. Da der fortsat er stor usikkerhed om krisens udvikling og de globale økonomiske konsekvenser er prognosen behæftet med særlig stor usikkerhed. På baggrund af diskussionen i Rådet og de statistikker, der fremkommer i løbet af foråret og sommeren, vil der blive udarbejdet en ny konjunkturprognose til Økonomisk Råds rapport i september 2022. Den foreløbige konjunkturvurdering er baseret på den seneste tilgængelige statistik, herunder en del foreløbige data, og vurderingen skal derfor tages med forbehold.

** ** **

Policy briefs og andet materiale fra Økonomisk Råd kan findes på hjemmesiden:

http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Departementer/Finans-Skatter/Oekonomisk-raad

---

[i] Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine | OECD Economic Outlook, Interim Report March 2022 : Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

[ii] OECD Consumer Price Index, News release

[iii] Det er i beregningen antaget, at alle prisstigningen på alle forbrugsvarer – på nær fødevarer og transport – forbliver på samme lave niveau som i den seneste 5-årige periode. På fødevarer er der antaget halvt gennemslag af de stigende internationale fødevarepriser for at tage hensyn til at grønlandsk producerede fødevarer ikke direkte har samme prisstigning. For transport er der antaget meget begrænset gennemslag af de internationale energipriser som følge af prissikringsaftalerne under servicekontrakten.

[iv] Food Price Index hit record high in February, UN agency reports | | UN News